

ΜΙΝΩΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ

Η Κρήτη είναι το πέμπτο σε μέγεθος νησί στη Μεσόγειο Θάλασσα. Βρίσκεται στην ανατολική λεκάνη ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική δηλαδή σε άσρως στρατιγική τοποθεσία. Την βρέχει από τον Βορά το Κρητικό Πέλαγος και από το Νότο το Λυβικό Πέλαγος. Η θέση της Κρήτης με το μέγεθος μικρής ηπείρου την καθιστά εμπορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κέντρο. Βρίσκεται σε θέση κλειδί στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων. Το κρητικό έδαφος είναι ορεινό με λίγες αλλά πολύ γόνιμες καλλιέργειες. Έτσι ο κρήτες στράφηκαν στη θάλασσα ως γη πλούτου. Η Μινωική εξάπλωση στο Αιγαίο δε θα ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί χωρίς τη θαλασσοκρατία των Κρήτων, η οικονομία τους βασίστηκε στον έλεγχο των θαλασσών. Αυτό βασίστηκε στην γεωγραφική θέση της Κρήτης αλλά είχε επίσης και μια τεχνολογική βάση σύμφωνα με την άποψη που θέλει τους Μινωίτες πολύ καλούς ναυπηγούς. Υπήρχε συστημητική οργάνωση του στόλου ικανή να εξασφαλίσει την Κρήτη από πειρατικές επιδρομες και και διαρκή ειρήνη. Κατά τη διάρκεια της πρόωρης ανατορικής περιόδου, τα σκάφη στρογγύλεψαν, είχαν ιστό και ένα εννιαίο τετράγωνο πανί. Είχα 15 κουτιά περίπου ανά πλευρά και μήκος 25 μέτρα. Τέτοια σκάφη θα μπορούσαν να εκτεθούν για πολύ στη θάλασσα και να εκτελούν διαδρομές ανοιχτής θάλασσας. Οι Μινωίτες κατήχαν τα μεγαλύτερα σκάφη της εποχής τους και δεν δίσταζαν να τα στρέψουν εναντίων των γειτόνων τους, εάν ήτν απαραίτητο. Μερικά σκάφη είχαν μήκος πιθανως και 35 μέτρα. Από το 1600 π.Χ. οι Μινωίτες διέθεταν θωρικά με κριούς.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΜΙΝΩΙΤΩΝ

Η ΣΧΕΣΗ ΜΗΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΜΙΝΩΙΤΕΣ

Η **μητριαρχία** είναι κοινωνιολογικός, πολιτικός και θρησκευτικός όρος: πρόκειται για μορφή διακυβέρνησης ενός κράτους και κατ' επέκτασιν "ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, στο οποίο υπολογίζεται μόνο η μητρική συγγένεια, ενώ η γυναίκα-μητέρα κατέχει την κυρίαρχη θέση στην κοινωνία και στην οικογένεια. Η γυναίκα αποτελεί αρχηγό του γένους, οπότε και κληρονομικά δικαιώματα μεταβιβάζονται στα θηλυκά μέλη της κάθε οικογένειας. Στη

θρησκευτική του διάσταση, συνδέεται συχνά με λατρεία γυναικείων θεοτήτων της μητρότητας και γονιμότητας (.Η Μινωική κοινωνία, αν και κυβερνιόταν από βασιλιά και βασίλισσα κοντά στο τέλος της, ήταν βασικά μητριαρχική. Η θρησκεία τους κεντραριζόταν στη λατρεία της Μεγάλης Θεάς που πιστεύεται ότι προστάτευε τις γυναίκες. Αυτή τη Θεά τη συναντούμε συχνά γυμνόστηθη κρατώντας φίδια στα χέρια της, σύμβολα γονιμότητας και γεωργίας, και περιστοιχιζόταν από θηλυκούς λάτρεις με διπλούς πέλεκεις που χρησιμοποιούνταν για το όργωμα του εδάφους. Οι σωζόμενες νωπογραφίες της εποχής εκείνης δείχνουν επίσης περισσότερα κορίτσια παρά αγόρια και συνήθως σε επικίνδυνα σπορ, όπως τα ταυροκαθάψια (οι ταύροι ήταν επίσης ένα επαναλαμβανόμενο θέμα στη Μινωική τέχνη).

Έτσι βγάζουμε το συμπέρασμα ότι η μητριαρχία είχε άμεση σχέση με την θρησκεία, αφού λάτρευαν διάφορες θεότητες.

Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΟΥ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ

Ο Πεισίστρατος υπήρξε γόνος αριστοκρατικής οικογένειας η οποία καταγόταν από την Βραυρώνα της Αττικής. Γεννήθηκε γύρω στο 605 π.Χ. και ήταν γιός ενός πλούσιου άνδρα που είχε ακίνητη περιουσία στα μεσόγεια, πιθανόν στο Μαραθώνα ή στη Βραυρώνα, τον Ιπποκράτη. Η μητέρα του ήταν ξαδέλφη της μητέρας του Σόλωνα και ίσως αυτό ήταν η αιτία που κάποιοι ανέφεραν στενή σχέση μεταξύ των δύο ανδρών. Όταν ήταν νέος, στην Αθήνα κυριαρχούσε σχεδόν εμφύλιος με έντονες διαμάχες. Η απογοήτευση από τα μέτρα του Σόλωνα, που φτωχοί και προνομιούχοι θεωρούσαν ημίμετρα ο καθένας για τους λόγους του, ήταν μεγάλη και η πόλη είχε φτάσει στο σημείο να μη μπορεί να εκλέξει ηγεσία. Πιο δυσανεκτοί πάντως ήταν οι ακτήμονες και όσοι είχαν μικρά κομμάτια γης, αλλά και οι ολιγαρχικοί γαιοκτήμονες. Οι έμποροι κρατούσαν μια ήπια στάση και ήταν μάλλον υπέρ της διατήρησης. Ο Πεισίστρατος υπήρξε κατά διαστήματα (για συνολικά περίπου 20 χρόνια) τύραννος των Αθηνών, στην περίοδο 561 έως 527 π.Χ. Προσπάθησε και κατάφερε να επιβάλει τυραννίδα τρεις φορές χρησιμοποιώντας άλλοτε συμμάχους από διάφορες πόλεις, άλλοτε από την ίδια την Αθήνα όπου υπήρχαν έντονες διαμάχες εξουσίας μεταξύ αντίπαλων ισχυρών οικογενειών, άλλοτε μισθοφορικό στρατό και άλλα τεχνάσματα. Τις πρώτες δύο φορές κατάφερε να επιβληθεί για μικρό χρονικό διάστημα, μετά το οποίο ανατράπηκε και εξορίστηκε. Την τρίτη φορά όμως έμεινε στην εξουσία μέχρι το θάνατό του. Αυτός επήλθε από φυσικά αίτια και σε μεγάλη ηλικία του Πεισιστράτου, το 527 π.Χ., οπότε τον διαδέχτηκαν οι Πεισιστρατίδες.

Στο διάστημα της διακυβέρνησής του σπάνια εφαρμόζε στυγνή τυραννία και φρόντιζε να κρατά πολιτικές ισορροπίες μη καταλύοντας όλους τους θεσμούς. Εντούτοις με πολλούς τρόπους παρακώλυε την πραγματική λειτουργία της δημοκρατίας και ήλεγχε όλους τους μηχανισμούς της εξουσίας, παίρνοντας κατά καιρούς και ακραία, σαφώς τυραννικά μέτρα.

Εξόρισε για παράδειγμα όλους τους σημαντικούς αντιπάλους του, που ήταν οι "παράλιοι",

δηλαδή οι αριστοκράτες και οι μεγαλέμποροι υπό τον Αλκμεωνίδα Μεγακλή, και οι "πεδιακοί", δηλαδή οι επίσης αριστοκράτες, αλλά ολιγαρχικοί στις πεποιθήσεις γαιοκτήμονες υπό τον Λυκούργο γιο του Αριστολαΐδη. Πήρε συγγενείς όλων των αντιπάλων του ως ομήρους ώστε να μην τολμούν να του αντιπαχθούν όσοι παρέμεναν στην Αθήνα - έστειλε τους ομήρους στη Νάξο όπου έγινε τύραννος ο προσωπικός φίλος του Λύγδαμης.

Δήμευσε τις περιουσίες όσων εξόρισε και τις μοίρασε στους ακτήμονες ή στους μικροκτηματίες και γενικά πήρε στη συνέχεια οικονομικά μέτρα υπέρ των αγροτών, βοσκών, θητών και φτωχών που αποτελούσαν και το βασικό λαϊκό έρεισμά του. των μέτρων του Σόλωνα, ενώ οι ολιγαρχικοί ήθελαν να καταργηθούν.

Στήριξε την πολιτική του στον "πόλεμο κατά των πλουσίων" αλλά πήρε και μέτρα που τον έκαναν αρεστό ακόμα και σε εκείνους, επειδή τόνωσαν το εμπόριο και τη βιοτεχνία. Αυτό το έκανε τόσο για να ευημερεί η πόλη, όσο και για να προσεταιρίζεται όσους αριστοκράτες και αστούς εμπόρους μέχρι πρόσφατα στήριζαν το κόμμα των "παραλίων" ή εκείνη την εποχή, των Αλκμεωνιδών. Απέφυγε τους πολέμους και στα ειρηνικά χρόνια της κυβέρνησής του η οικονομία της Αθήνας βελτιώθηκε σημαντικά, κατασκευάστηκαν πολλά έργα και δημιουργήθηκε σημαντική βιβλιοθήκη. Ο ίδιος είχε σημαντικά εισοδήματα από προσωπικές επιχειρήσεις που απέκτησε στο Παγγαίο όσο ήταν εξόριστος και έτσι δεν επιβάρυνε ιδιαίτερα τον κρατικό προϋπολογισμό με προσωπικές δαπάνες που θα τον αποξένωναν από το λαό.

Όταν ήταν στην εξορία, για να συμμαχήσει με τους Αργείους και να επανέλθει στην Αθήνα (ή κατ' άλλους, όταν ήδη ήταν στην εξουσία, προκειμένου να ισχυροποιήσει τη συμμαχία της Αθήνας με το Άργος), παντρεύτηκε την Τιμώνασσα, κόρη του Αργείου ισχυρού άνδρα Γοργίλου. Η Τιμώνασσα ήταν μέχρι τότε παντρεμένη με έναν άνδρα από την Αμβρακία, απόγονο των Κυψελιδών. Πάντως παντρεύτηκε τον Πεισίστρατο παρότι τα παιδιά που απέκτησε μαζί του θεωρήθηκαν στη συνέχεια νόθα για τα Αθηναϊκά μητρώα. Μία ερμηνεία είναι ότι ήταν καταγεγραμμένα ως Αργείοι πολίτες και όχι Αθηναίοι. Κατ' άλλους, ο Πεισίστρατος δεν παντρεύτηκε ποτέ την Τιμώνασσα με τα έθιμα των Αθηνών, ακριβώς για να μη δημιουργηθεί δυναστικό ζήτημα με τους πρωτότοκους γιους του, οπότε ο μη νόμιμος γάμος δεν μπορούσε να έχει και νόμιμα τέκνα. Από αυτό το γάμο πάντως γεννήθηκαν σίγουρα δύο αγόρια, πιθανόν και τρίτο. Το ένα ήταν ο Ηγησίστρατος, στον οποίο αργότερα ο Πεισίστρατος ανέθεσε την τυραννική διακυβέρνηση του Σιγείου στην Ιωνία και αυτή η ανάθεση εκλαμβάνεται από τους ιστορικούς ως τήρηση συμφωνίας προς τους Αργείους -ότι δηλαδή έδωσε στον γιο του από την Αργεία σύζυγο ως κληρονομιά την περιοχή του Σιγείου. Το άλλο αγόρι ονομαζόταν Θεπταλός. Ο Αριστοτέλης αναφέρει και έναν Ιοφώντα, που όμως δεν ξαναμνημονεύεται. Αν πράγματι υπήρξε, μάλλον πέθανε νέος.

Ο ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΙΩΝ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΙΡΗΝΙΚΕΣ

Η Μυκηναϊκή εξάπλωση άρχισε μετά το 1450 π.Χ. όταν καταστράφηκαν τα ανάκτορα στην Κρήτη και κατερρεύσε η μινωϊκή κυριαρχία στο Αιγαίο και την ανατολική Μεσόγειο. Σημαντικός παράγοντα της ανόδου των Αχαιών ήταν η ειρήνη που επικρατούσε στον ευρύτερο χώρο της ανατολικής μεσογείου (Αιγαίο, Μεσοποταμία, Αίγυπτος). Την περίοδο αυτή, η επιρροή των Αχαιών επεκτάθηκε μέχρι την Ήπειρο, την βόρεια Θεσσαλία, την ανατολική Στερεά και την Εύβοια, στα Ιόνια νησιά, στις Σποράδες και στις Κυκλάδες και φυσικά σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Η εξάπλωση αυτή επιτεύχθηκε με την παράλληλη ανάπτυξη πολλών μικρών Ηγεμονιών, που περιλάμβαναν περισσότερες από μία πόλη. Οι κοινότητες επικοινωνούσαν μεταξύ τους με καλοφτιαγμένους δρόμους που τους φιλούσαν στρατιώτες. Έχει διαπιστωθεί μάλιστα ότι μάλιστα ότι οι φρουροί έμενα σε μικρά φυλάκια κατά μήκος του δρόμου. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν 10 ηγεμονίες με σημαντικότερες των Μυκηνών, της Πύλου και της Τύρινθας στην Πελοπόννησο, της Αθήνας, της Θήβας και του Γλα στην Στερεά, καθώς και της Ιωλκού κοντά στο Βόλο στη Θεσσαλία.

Οι εμπορικές δραστηριότητες έφεραν τους Αχαιούς σε επαφή με τους κατοίκους της Μικράς Ασίας. Εκεί εγκατέστησαν αποικίες και γύρο στο 1200 π.Χ. σκέφτηκαν να επιχειρήσουν στα Βόρεια παράλια της Μικράς Ασίας, όπου κυριαρχούσε η ισχυρή πόλη της Τροίας. Απώτερος σκοπός φαίνεται να ήταν ο έλεγχος των στενών του Ελλήσποντου και η διευκόλυνση του εμπορίου. Όπως δείχνουν όλα τα στοιχεία, οι Αχαιοί εξεστράτευσαν εναντίον των Τρώων και των συμμάχων τους, τους νίκησαν αλλά δεν κατάφεραν να τους υποτάξουν και έτσι εγκατέλειψαν την περιοχή. Η εκστρατεία των Ελλήνων στην Τροία ήταν τόσο σημαντική και πρωτόγνωρη για τους Αχαιούς, ώστε οι γηραιότερη να την διηγούνται στους νεότερους για αιώνες. Με αυτόν το τρόπο, η ανάμνηση της εκστρατείας των Αχαιών στην Τροία, καταγράφετε στα έπη του Ομήρου, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια.

ΠΩΣ ΦΑΝΤΑΖΟΜΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΣΕ ΕΝΑ ΚΡΗΤΙΚΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΓΙΟΡΤΗΣ

Οι Μινωίτες, με τη θερμή μεσογειακή φύση, έχουν καταλάβει τις χαρές της ζωής και η διάθεσή τους είναι πρόσχαρη. Αγαπούν τις γιορτές, τις τελετές, το χορό και τα τραγούδια. Σύμφωνα με τις ιστορικές μου γνώσεις και με τις πληροφορίες που βρήκα από το διαδίκτυο θα προσπαθήσω να σας δώσω μια ατμόσφαιρα των Μινωϊκών ανακτόρων κατά τη διάρκεια γιορτής.

Τα μινωικά ανάκτορα διαθέτουν πολυτελείς εισόδους που αποτελούνταν από πολύθηρα δηλαδή πόρτες τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη. Σε συνδυασμό με τις πολυάριθμες κολόνες και τις μεγαλοπρεπείς κλίμακες δημιουργούσαν τα επιβλητικά προπύλαια που οδηγούσαν στο εσωτερικό των ανακτόρων. Οι τοίχοι ήταν πετρόχιστοι και στολισμένοι με νωπογραφίες.

Μπαίνοντας στην αίθουσα του θρόνου μπορώ να δω με την φαντασία μου τον βασιλιά Μίνωα να κάθεται μεγαλοπρεπτά στον αλαβάστινο θρόνο του κρατώντας το σκήπτρο του και το διπλό πελέκι που ήταν αρχαιότατο σύμβολο δύναμης. Επίσης μπορώ να δω και το τζάκι που έκαιγε μόνο στην αίθουσα του θρόνου να σκορπίζει μια γλυκιά ζέστη στο χώρο.

Οι Κρήτες ήταν σπουδαίοι χορευτές και είναι σαν να βλέπω μπροστά μου ευκίνητους άνδρες και μελαχρινές γυναίκες γεμάτες με χάρη να χορεύουν με τον ρυθμό της λύρας και του σείστρου. Αντίθετα μ' ό,τι συνέβαινε στην υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα η μινωίτισσα κατέχει εξέχουσα θέση στην κοινωνία και είναι παρούσα σε όλες τις εκδηλώσεις. Σαν να τις βλέπω μπροστά μου να φτάνουν στα ανάκτορα με φορεία που κρατούν δούλοι. Οι φούστες των φορεμάτων τους είναι πλούσιες, πολύχρωμες με πολλά βολάν, άλλοτε με μεγάλες πιέτες, άλλοτε ολοκέντητες, άλλοτε με ζώνες πλατιές που δένουν σε φιόγκους ή σφίγγονται στη μέση. Το επάνω μέρος είναι στενό και αφήνει συνήθως το στήθος, έχει κοντά μανίκια και στολίζεται με κορδέλες. Τα μαλλιά του είναι πολύπλοκα χτενισμένα με κοσμήματα. Τις συνοδεύουν καλογυμνασμένοι άντρες με πλούσια μαλλιά, καλοξυρισμένοι φορώντας ένα απλό ένδυμα από τη μέση και πάνω από τα γόνατα.

Βγαίνοντας από το περίβολο του ανακτόρου κατευθύνομαι πάντα με την φαντασία μου στην κεντρική αυλή που γίνονταν διάφορες αθλητικές εκδηλώσεις όπως λιθοβολία και πυγμαχίες. Εκεί μπορώ να δω τους αθλητές να φορούν αθλητικές ενδυμασίες. Μετά το τέλος των αγώνων βραβεύονται με έπαθλα. Προχωρώ σε μια άλλη πλακόστρωτη αυλή που έχει πλακάκια σαν καθίσματα και χρησιμοποιείται ως θέατρο για να παρακολουθήσω τα περίφημα ταυροκαθάψια. Βλέπω τους αθλητές να επιχειρούν επικίνδυνα ακροβατικά άλματα πάνω στο σώμα ενός ταύρου. Με αυτόν τον τρόπο ευχαριστούν τη μητέρα Γη και η αναμέτρησή τους με τον ταύρο τους προετοιμάζει να γίνουν γενναίοι. Αυτό το άθλημα δεν έχει καμία σχέση με τις σημερινές βάρβαρες Ταυρομαχίες.

Καθόλη τη διάρκεια της γιορτής σερβίρεται κρασί, κρέας από αιγοπρόβατα, χοίρους, αγελάδες παρόλο που δεν τα καταναλώνουν πολύ στην καθημερινότητάς τους. Επίσης σερβίρονται διάφορα πιάτα που έχουν βάση τους όσπρια, βολβούς και άγρια χόρτα καθώς και γλυκά φτιαγμένα από μέλι, πετιμέζι, ξηρούς καρπούς, σουσάμι και σπόρους παπαρούνας.

Έτσι φαντάζομαι ότι γίνονταν οι γιορτές σε ένα μινωικό ανάκτορο.